

УДК

СУЧАСНИЙ РИНОК ЯК АТРАКТОР СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ МОРФОЛОГІЇ ПЛАНЕТАРНОГО СВІТУ

О.Г.Рябека - кандидат політичних наук, доцент НПУ
ім. М.П.Драгоманова

У статті розглянуто вплив сучасного ринку як потужного суспільного атрактора на становлення мережевого суспільства, що змінює осередкову структуру на мережеву і фактично відтісняє національні держави на другий план соціального буття, інтенсивно формуючи якісно нове середовище буття планетарної людини – Світове суспільство і специфічні органи управління еволюційним розвитком: Світовий уряд і Світову державу.

Ключові слова: синергетика, мондіалізм, атрактор, економіка, ринок, мережеве суспільство, мережа, глобалізація, структура, Світове суспільство, Світовий уряд, Світова держава.

Метою цієї статті є вивчення впливу сучасного ринку на становлення мережевого суспільства, що змінює осередкову структуру на мережеву і фактично відтісняє національні держави на другий план соціального буття, інтенсивно формуючи якісно нове середовище буття планетарної людини – Світове суспільство і специфічні органи управління еволюційним розвитком: Світовий уряд і Світову державу.

Ринкова діяльність визнається як синергетичний процес, тому для аналізу її впливу на світоустрій слід розглядати у синергетичній парадигмі. При цьому слід зазначити, що розуміння атрактора у сучасній науці достатньо різне. У найбільш загальному значенні атрактор – це сфера притягування, множина, що притягує, стійка сфера рішення, певна потенційна яма, з якої система сама не вийде. Це стійкий стан, у який потрапляє система і в межах якого певний час функціонує. Цей сталий стан системи притягує до себе всю множину «траєкторій» системи, що визначаються різними початковими умовами [16, с. 33].

Широке визнання у вітчизняній науці отримав підхід О. Князевої та С. Курдюмова, які під атракторами розуміють реальні структури в просторі та часі, на які виходять процеси самоорганізації у відкритих нелінійних

середовищах. Структури-атрактори, на їх думку, виглядають як цілі еволюції [7, с. 88]. З позиції синергетики кожний атрактор є таким ступенем синтезу порядку та хаосу, який перевершує всі відомі на цьому рівні розвитку системи ступені складності. Тому пошук атракторів – одне з головних завдань під час аналізу самоорганізаційних процесів у складних відкритих системах [17, с. 393].

Ю. Комарова у своїх дослідженнях послуговується прийнятим у теорії самоорганізації терміном «атрактори порядку», який позначає наперед задані структури, що втілюють і детермінують потенційні стани системи, пристосовують самоорганізаційні процеси системи до тих зразків упорядкування, концентрованим описом яких і слугують. Атракторами політичного порядку можуть бути укорінені у суспільній свідомості культурні архетипи, міфи, політичні доктрини, ідеї, символи, а також інституційні суб'єкти політики, які їх уособлюють (суспільно-політичні лідери, партії, рухи тощо) [8, с. 99].

Л. Бойко-Бойчук, розглядаючи атрактор як атрибут, що застосовується для характеристики поведінки складних систем, приймає розуміння цього поняття як стан, до якого тяжіє (прямує) чи в якому перебуває система. І оскільки стан складної системи визначається багатьма факторами, тобто є багатовимірним, то й атрактор, на думку цієї авторки, слід вважати багатовимірним параметром, який складається з багатьох компонентів.

Для соціально-політичних систем, які також належать до складних, Л. Бойко-Бойчук визначає атрактор як фактор (групу факторів), що утримує систему у сталому стані. Складовими атрактора соціально-політичної системи дослідниця визначає: 1) соціально-політичну ідею (ідеї), на якій ґрунтується соціально-політична система; 2) харизматичного лідера (лідерів), які ініціюють втілення і підтримку існування соціально-політичної ідеї та відповідних соціально-політичних відносин; 3) структуру організації або інституції, що разом з лідером забезпечують втілення чи підтримку ідеології, функціонування та стійкого стану соціально-політичної системи; 4)

параметри порядку, що є певними обмеженнями на поведінку як системи в цілому, так і її складових (частин, підсистем тощо) [4, с. 93],

З аналізу різних підходів до сутності атракторів можемо погодитись з висновками І. Письменного щодо специфічних рис атракторів соціально-політичних систем, до яких він відносить й систему публічного управління: 1) вони є метою еволюції цієї системи; 2) одночасно визначають, описують і втілюють потенційні стани цієї системи; 3) є зразками впорядкування системи; 4) є багатокомпонентними за складом; 5) ключовими їх елементами є ідеї та параметри порядку [15].

Пояснення процесів такого масштабу додатково потребують залучення ідей такої теоретичної течії, як **мондіалізм**. Нагадаймо, що мондіалізм (від лат. «mundus», фр. «monde» — «світ») — проект зі встановлення світового уряду [13]. Мондіалізм — англійський варіант французького слова «мондіалізація» (mondialisation). Іноді це поняття плутають з явищем глобалізації. Поняття глобалізації належить до економічної глобалізації, тоді як мондіалізація — до глобалізації цивільної. Мондіалізм — це рух, що виражає солідарність популяцій на Землі, спрямований на встановлення наддержавних законів і федеративної структури на усій планеті при повазі різноманітності культур і осіб.

Рух мондіалізму виступає за утворення нової політичної організації, що управляє усім людством, перемістивши частини національних суверенітетів до Всесвітнього Федерального Департаменту, Всесвітнього Федерального Уряду і Всесвітнього Федерального Суду. Департамент займався б вирішенням загальних повсякденних проблем людства, таких як голод, дефіцит прісної води, війни, миротворчість, забруднення довкілля і електроенергія. Президент Всесвітнього Уряду обирався б громадянами прямим голосуванням, як у президентській республіці. Мондіалізм неможливий без підписання усіма державами відповідних законів або міжнародних договорів, що мають силу закону.

Важливим моментом у цьому випадку є також розуміння глобалізації. І тут ми цілком погоджуємось з визначенням глобалізації М. Шимаї, який у широкому сенсі слова глобалізацію пропонує розглядати у вигляді сукупності таких процесів, як транскордонні потоки товарів, послуг, капіталу, технології, інформації і міжнародне пересування людей, пануюче значення світового ринку для визначення напрямків торгівлі, інвестицій і інших угод на рівні фірм, просторова й інституцій – на інтеграція ринків і виникнення таких глобальних проблем, як деградація навколишнього середовища, ріст народонаселення, управління якими вимагає глобального співробітництва [21, с. 2].

Економіка захоплює світ саме завдяки соціальному метаболізму. «Саморозгортаючись, капітал виконує дві головні соціальні функції – самоорганізації та самооновлення соціального метаболізму й історичних перетворень суспільства. Самовідновлення капіталом соціального метаболізму і механізмів взаємодії структур виробництва, споживання, ринку і держави стає основою історичних перетворень суспільства в процесі становлення і самооновлення соціального життя і механізмом її еволюції, що прискорюється на сучасному етапі» [5].

Саме ці й подібні процеси зумовлюють «становлення світового геоекономічного простору з єдиним типом господарчої практики, єдиною технологічною базою та єдиною системою загальнопланетарного управління» [12, с. 162]. Це образ «суспільства глобальної диференційованості», відповідно до якого інформаційне суспільство схоже на те, що відомий дослідник М. Маклюен назвав «глобальним селом» [11].

Потребу у глобалізації організаційного буття аж до формування Світової держави як органу управління соціальним розвитком планетарної спільноти сформувала поява та інтенсивний розвиток світової системи. Цей факт підкреслює й вітчизняний дослідник академік В. П. Андрущенко у праці «Організоване суспільство», який зауважує, що «існує нагальна потреба в новій соціальній організації, яка б базувалася на пріоритетах сталого

людського розвитку» [1, с. 255]. Тож світова система як система історична, на переконання М.А.Шепелєва, «є відносно автономною, соціальною цілісністю з просторово-часовими рамками. Всередині неї діє певна логіка, що визначає її характер і спрямовує її розвиток. Логіка світової системи визначається фундаментальним принципом планетарного дуалізму, за яким вона розвивається. Планетарний дуалізм набуває в ній формоутворюючого принципу» [19, с. 81].

У цьому випадку М.А.Шепелєв має на увазі відоме протистояння держав Суші і держав Моря. І він не один так вважає. На актуальності такого поділу геопростору наполягає й О. Г. Дугін, який вважає, що ключем до геополітичного пояснення сучасного етапу світової історії (XX століття) є утвердження протистояння, що не знімається, радикального, багаторівневого, комплексного, між «силами Суші» (Росія, пізніше за СРСР) і «силами Моря» (Англія+Франція, пізніше за США) [6].

Нагадаємо також, що за визначенням М.А.Шепелєва «світова система – це людство в динамічному розвитку, взаємодії його складових елементів. Світова система існувала завжди протягом історії людської цивілізації. Розвиток світової системи завжди був спрямований на досягнення цілісності, космічної універсальності, і переломним моментом в цьому напрямку можна вважати перехід від епохи розвитку світової системи у рамках локальних цивілізацій до сучасної світової системи як системи глобальної цілісності. Тому першим законом світового розвитку дійсно є закон глобалізації» [19, с. 96].

Крім того, добре відомо, що поняття «світова система» активно використовується у світосистемному аналізі. Окреслилось два підходи світосистемників до історії людства. Згідно з першим підходом світ у цілому завжди був єдиною світосистемою, глибою, в якій не було тріщин. К.Чейз-Данн назвав його прибічників «глибниками» (lumpers).

Згідно з другим підходом світ у цілому був розколотий, розщеплений (split) на декілька світосистем. Прибічників цієї точки зору Чейз-Данн охарактеризував як «дробителів» (splitters).

Згідно з поглядом «глибників» протягом останніх 5 тисяч років (час існування класового суспільства на Землі) весь Старий Світ був однією світосистемою. Новий Світ до кінця XV ст. був другою світосистемою, але відкриття Америки ліквідувало цю єдину тріщину. Історія при цьому зводиться до географічного переміщення центру. На такій позиції стоїть А. Г. Франк, не менш відомий на Заході, ніж головний представник другого підходу – І. Валлерстайн.

А.Г.Франк вважав, що світова система почала складатись, щонайменше, п'ять тисячоліть тому, розглядаючи зниження інтенсивності та дезорганізацію традиційних зв'язків між Заходом і Сходом як реорганізацію або як зрушення пануючого «центру мас» світової системи зі Сходу на Захід в умовах занепаду, що почався у середині XIV ст. Саме ця ознака визначає зміст поняття «сучасна світова система», яка вона формується та розвивається у геополітичну епоху модерну, адже, як відзначає Б. Льюїс, «у будь-яку еру людської історії сучасність означає образ життя, норми і стандарти цивілізації, що панує та розширюється», а будь-яка домінуюча цивілізація нав'язує свої власні стандарти сучасності» [20, с. 130].

А. Дж. Тойнбі також називає геополітичні зміни карти світу, що відбулись чотири-п'ять століть тому, «сучасними», посиляючись на те, що ці століття – «лише мить на часовій шкалі, що розкрили перед нами геологи та астрономи нашого часу». Він наголошує, що починаючи з 1500 р. «людство об'єдналось у єдине всесвітнє суспільство» [18, с. 53].

Формування сучасної світової системи, спричинене конституюванням планетарного дуалізму, викликало перехід від політикоцентричної моделі «світу-імперії» до економоцентричної моделі «світу-економіки». Ф. Бродель у третій частині своєї найвідомішої праці «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV – XVIII ст.» розглядає глобалізацію як явище, яке

бере початок з XV ст. та зауважує, що «ніщо б не стало можливим без своєрідної діяльності світового ринку, яка мовби розчищала шлях» [2].

Світовий ринок став відігравати роль атрактора становлення цілісної світосистеми. Якщо ж раніше військово-політична підсистема домінувала над економічною, то у міру інституціоналізації капіталістичних господарських структур економічна підсистема здобуває вирішального значення, хоча еластична комбінація військово-політичних і соціокультурних елементів продовжує відігравати важливу роль у функціонуванні сучасної світової системи.

Цей факт сприяв тому, що один з основоположників соціології глобалізації У. Бек, чітко розмежувавши, з одного боку, глобалізм, а з другого – глобальність і глобалізацію, розуміє під глобалізмом ідеологію панування світового ринку, ідеологію неолібералізму. Характерно, що «глобалізація зверху» супроводжується розвитком відповідного інституційного забезпечення у вигляді міжнародного режиму вільної торгівлі, глобальної фінансової системи і ринку транснаціональних інвестицій. Її правові рамки задаються контекстом міжнародного економічного права, а інституційні механізми забезпечуються діяльністю міжнародних фінансових інститутів (МВФ і Світовим банком) і ВТО.

Інша форма глобалізації – це «глобалізація знизу», яка відбувається під впливом міжнародного жіночого, екологічного, правозахисного і т. п. рухів, які як свою глобальну місію розглядають затвердження режиму прав і свобод, сформульованих у Загальній декларації прав людини. Діяльність цих рухів додає глобалізації іншого, демократичного виміру, що дозволяє пов'язувати глобалізаційні процеси з повсякденним реальним життям простих людей.

Виникнення Номосу Моря як типу цивілізації, що глобалізується, визначило засади сучасної світової системи, яка створювалась навколо євроатлантичного центру. Звідси виникає домінація економічного начала, який проявився у специфічних рисах капіталізму, що відображали особливо-

сті англосаксонського поєднання протестантської етики з «піратським» типом сприйняття і освоєння світу.

Передумовами виникнення сучасної світової системи можна вважати наступне: науковий прогрес, наслідком якого стало, зокрема, визнання того, що Земля має форму кулі; перехід частини людства до морського існування та зроблені нею Великі географічні відкриття; створення засобів комунікації, що забезпечили зв'язки між окремими частинами планети; перетворення Заходу на єдиний світовий центр, який організовує навколо себе периферійні та напівпериферійні регіони [19, с. 80].

Проте при всьому різноманітті переконань щодо ходу історичного розвитку можна прослідкувати ряд загальних характеристичних рис у всіх авторів: 1) історія поділяється на три основні глобальні етапи, які умовно можна назвати «аграрний», «індустріальний» і «постіндустріальний»; 2) розмежування між етапами проводиться за ознакою виробничих відносин, покладених в основу цієї формації, або взаємодії людини з природою (відповідно, через знаряддя, через машину або техніку і через інформацію); 3) перехід до наступного етапу здійснюється шляхом науково-технічної революції, у ході якої змінюється середовище перебування, що, у свою чергу, призводить до трансформації у свідомості людей; 4) завершальним історичним етапом, який, на думку одних філософів, вже наступив, а, на думку інших, наступить у найближчому майбутньому, є «інформаційне суспільство».

Сучасна світова система сформувалася в ході геополітичної революції кінця XV – середини XVII ст., коли внаслідок Великих географічних відкриттів другої половини XV ст., виклик яких вперше у світовій історії мав планетарний характер, відбулася глобалізація геополітичних та цивілізаційних суперечностей між континентальними і морськими державами, між Сходом і Заходом. Виник планетарний дуалізм як основна суперечність і рушійна сила розвитку сучасної світової системи. За словами Г. Гегеля, суперечність є корінням будь-якого руху та життєвості, адже

містить у собі певну суперечність, рухається, збуджується та діє. Суперечності, таким чином, притаманна функція основної рушійної сили розвитку, зміни об'єкта, якому ця суперечність властива. Будь-яка відносно самостійна система має власні внутрішні суперечності, які є основним джерелом її розвитку.

У кінці ХХ століття стала очевидною тенденція до формування всесвітнього господарства. У світовій економіці – це розвиток і вдосконалення ринкових відносин. Провідним критерієм і своєрідним «спільним знаменником» економічної зрілості стає рівень поширення «п'яти ринків» (товарів, капіталів, робочої сили, послуг та інформації), глибина суспільного поділу праці, диверсифікація виробництва і ступінь залучення національних економік у світове господарство.

Вищевикладеним матеріалом ми хотіли підкреслити три обставини вкрай важливих для реалізації мети дослідження, а саме: 1) світова система має давнє коріння і свої історично обумовлені центри розвитку, які завдяки способів життя і ментальності корінного населення, його звичаям і традиціям здійснювали методами стихійного управління соціальним розвитком територій; 2) перехід від політикоцентричної моделі «світу-імперії» до економоцентричної моделі «світу-економіки» вимагає більш жорсткого управління з боку носіїв організаційного впливу, оскільки тут превалює вже економічний розрахунок і економічна ефективність, а не політична доцільність у той час, як юрисдикція окремих національних держав не розповсюджується на сучасні регіоналізовані моделі буття людини; 3) на основі цих суперечностей виник і почав функціонувати як ідеологія планетарного управління атлантизм, євразійство, мондіалізм і неомондіалізм. Найбільш ефективною теоретичною установкою, що на початку ХХІ століття впливає на організаційне буття планетарної спільноти, виявився менделізм і неомондіалізм [10].

У середині ХХ століття центр англо-американської школи геополітики перемістився в США. Це було пов'язано з підвищенням ролі Сполучених

Штатів у світі. Р. Страус-Хюпе, Г. Вайджерт, Д. Вилси та інші вчені, використовуючи переважно воєнно-стратегічні ідеї Мехена і геополітичну концепцію Макіндера, розробляли «американську модель» глобальної структури світу. Але найбільш відомим американським геополітиком став Н. Спайкмен. Свою концепцію він сформулював у двох творах: «Американська стратегія у світовій політиці. Сполучені Штати і баланс сил» (1942 р.) і «Географія світу» (1944 р.)

Послідовники і учні Н.Спайкмена не лише розвивали цю концепцію, але й коригували погляди свого учителя – великого представника атлантистської лінії в геополітиці. Аналізуючи тези Спайкмена, його учень політолог Д. Мейніг у роботі «Heartland і Rimland в євразійській історії» зазначає, що геополітичні критерії повинні особливо враховувати функціональну орієнтацію населення і держави, а не тільки суто географічне ставлення території до Суші та Моря.

Усю територію євразійського Rimland він поділяє на три види залежно від функціонально-культурної схильності. До першого увійшли Китай, Монголія, Північний В'єтнам, Бангладеш, Афганістан, Східна Європа (включаючи Пруссію), Прибалтика і Карелія – простори, що органічно тяжіють до Heartland. Другий вид об'єднав такі країни, як Південна Корея, Бірма, Індія, Ірак, Сирія, Югославія, тобто геополітично нейтральні країни Західної Європи. Грецію, Туреччину, Іран, Пакистан, Таїланд Д. Мейніг зарахував до третього виду, схильного до таласократичного блоку.

Океанський геостратегічний регіон містить, за схемою С. Коена, наприклад, чотири геополітичні регіони: а) Англо-американський і Карибський басейн, б) Морська Європа і країни Магрибу, в) Південна Америка, г) офшорна зона Азії і Океанії. Континентальний регіон, у свою чергу, ділиться на два геополітичні: а) російський Хартленд і Східна Європа, б) східноазійський континентальний регіон. Південну Азію С. Коен виокремив, оскільки вона, на його думку, потенційно володіє властивостями геополітичного регіону і може ним стати. Між геостратегічними регіонами

розташовані два розділові пояси: Близький і Середній Схід, Південно-східна Азія.

С. Коен визначав розділові пояси як великі, стратегічно важливі регіони зі значною кількістю держав, що конфліктують між собою, розташовані в зоні зіткнення інтересів наддержав. Важливість цих регіонів полягає в тому, що вони дозволяють контролювати стратегічні морські шляхи, мають величезні запаси сировини, через них проходять сухопутні шляхи, що ведуть у стратегічно важливі райони Євразії.

Новою версією мондіалізму стала концепція політолога Ф. Фукуями. У 1989 році в США була опублікована його стаття «Кінець історії?», а у 1992 році видана книжка «Кінець історії і остання людина». Відповідно до концепції Ф. Фукуями, настає «кінець історії» і початок планетарного існування людства, коли регіони почнуть переструктуровуватися, орієнтуючись на наймогутніші економічні ядра-центри.

Локальні центри елементів розвитку світової ринкової моделі якісно нового організаційного устрою планетарної спільноти на початку ХХІ століття почали інтенсивно формалізуватись і виконувати організаційно-політичну функцію у становленні цілісної світосистеми. Серед них є такі: 1) Об'єднана Європа, 2) Північноамериканський Союз, 3) Євразійський союз, 4) Регіональні союзи країн. Геополітичні позиції США, Об'єднаної Європи, Росії, Китаю і інших потужних гравців на сучасній світовій арені глибоко проаналізував Зб. Бжезинський, оприлюднивши свої головні висновки у відомій аналітичній праці «Велика шахівниця» [3].

Тож, як цілком справедливо зазначає О. Крисенко, «увійшовши у ХХІ століття, світ-соціум набув зовсім інших контурів глобального структуроформування, змінилися основні елементи соціально-політичного дискурсу. Стали безперечною дійсністю ті протиріччя та негативні тенденції, які владний істеблїшмент ще недавно, без сумніву, відносив до таких категорій, що не потребують пріоритетного вирішення» [9, с. 3].

Структурна зміна полягає у тому, що нині існуюча осередкова структура світоустрою еволюціонує у мережеву і тому створює принципово нову конструкцію планетарного світу з якісно іншими атрибутивними властивостями, що назовні виглядає як мережеве суспільство.

У результаті такого переходу з'являються нові форми соціальності: нові типи влади (влади знань, інформації, економічних відносин), створення нових соціальних інститутів (приміром, міжнародних, транснаціональних), нових технологій (скажімо, інформаційних) обов'язково викликає й становлення нової соціальності, нових соціальних індивідуумів.

Прикладами мережевих співтовариств є різноманітні сучасні аудиторії (фанати, любителі мистецтва, відпочинку, спілкування, бізнесу), антиглобалісти, постійні відвідувачі інтернет-сайтів й багато інших співтовариств, які використовують як засоби комунікації сучасні технології спілкування (Інтернет, телефон, автомобіль, літаки тощо). На зміну «повсталим масам» і еліті прийшли мережеві співтовариства, які дозволяють сучасній людині реалізувати себе як особистість і члена соціуму. Безумовно, будь-яка особистість прагне до самостійної поведінки, сама вибудовує своє життя.

Отже, сучасний ринок за допомогою мереж виконує функцію атрактора планетарного соціального розвитку. Цифрові інформаційні потоки і комунікативні технології потрібні для ефективної роботи вузлів і частин мережевого суспільства. Це означає, що «мережеве суспільство» стає усе більш затребуваним у міру прискорення інформаційної революції. Це пов'язано з перманентною модернізацією економіки і ускладненням соціальної структури постіндустріального суспільства. З появою радіо і телебачення виникли необхідні інфраструктурні та організаційні передумови для формування всеосяжних інформаційних мереж. Створення і експоненціальне зростання Інтернету, його інтеграція з радіомережами і телебаченням, економічні ефекти мережевої діяльності спровокували наукові та філософські суперечки про значущість мереж для сучасного суспільства. У

90-х роках двадцятого століття з'являються і перші концептуальне інтерпретації «мережевого суспільства».

У теоретичній моделі М. Кастельса мережа є найбільш універсальним способом структурування планетарного простору. З цього приводу К. Н. Обухов зауважив: «Такий ефект досягається через фактичне спустошення смислу елементів структури, що її складають. «Мережева структура» не містить нічого, окрім «зв'язку» і «вузла». Перше визначається як досить широкий спосіб взаємодії між елементами за допомогою тільки їм притаманної особливості: знання «коду». Сам «код» – це, фактично, інтенція до взаємодії через комунікації, що здійснюється в місці «вузла». «Вузол» у такому випадку виявляється чистою формою здатності до взаємодії. Змістовно ця форма наповнюється в кожному конкретному випадку побудови моделі реальності» [14, с. 108].

Таким чином, світовий ринок нині дійсно є атрактором планетарного розвитку, оскільки він переформатовує осередкову структуру, що притаманна національним державам, у просторі яких функціонують національні економічні підсистеми, у інтегровану світову економічну систему, що діє на основі мережевого принципу і тому потребує адекватної мережевої структури.

Для управління таким глобальним планетарним процесом потрібні нові суб'єкти публічного управління, до яких ми зараховуємо Світовий уряд і Світову державу, що народжуються одночасно зі становленням планетарної економічної системи. Саме за допомогою управління формуються умови для переходу від непередбачуваної поведінки економічної системи до спрямування руху системи вздовж бажаного атрактора, під який підлаштовуються всі елементи цієї динамічної системи.

За такого підходу світовий ринок як соціальний атрактор визначає сутність процесу – спрямування самоорганізації відповідно до визначеної мети, тобто переведення системи національних держав у світову мережеву структуру незалежно від її колишнього стану. Очевидно, що це можливо

лише за допомогою синхронізації соціальних процесів, яку здатна здійснити тільки система публічного управління за умов реалізації її синергетичного потенціалу у суспільстві. Її виконавчими органами є Світовий уряд і Світова держава. Тоді організаційно-комунікативне середовище публічного управління, яким є Світове суспільство, перетворюється на синергетичну, тобто аутопоезисну систему, що здатна до саморозвитку і самоупорядкування.

Література

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство: проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. – К. : ТОВ “Атлант ЮЕмСі”, 2006. – С. 255.
2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / У. Бек ; [пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника, общ. ред и послесл. А Филиппова]. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
3. Бжезинський З. Велика шахівниця. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
4. Бойко-Бойчук Л. Методика синергетичного аналізу соціально-політичних систем (теоретичний аспект) / Лариса Бойко-Бойчук // Людина і політика. – 2004. – № 4 (34). – С. 92 – 105.
5. Будкевич Г.В. Динамическая роль взаимодействия рынка и государства в эволюционной самоорганизации [Электронный ресурс] / Г.В. Будкевич. – Режим доступа: www.mirkin.ru/_docs/_dumnaya/_seminar/budkevich.pdf
6. Дугін О.Г. Основи геополітики. Геополітичне майбутнє Росії. Мислити простором. – М. : "АРКТОГЕЯ-центр", 2000. – 575 с.
7. Князева Е. Основания синергетики. Синергетическое мировидение / Е. Князева, С. Курдюмов. – М. : КомКнига, 2005. – 240 с.
8. Комарова Ю. Деякі аспекти аналізу структурної самоорганізації політичної системи / Юлія Комарова // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10). – С. 97-112.
9. Крисенко О.В. Феномен глобалізації: концептуальні виміри, інституціональні структури та геоісторична динаміка: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / О.В. Крисенко. – Харків, 2005. – 18 с.
10. Кудряченко А. І. Геополітика [Текст] : підручник / А.І. Кудряченко; Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. – К. : МАУП, 2004. – 293 с.
11. Маклюэн М. Галактика Гуттенберга: сотворение человека печатной культуры : пер. с англ. / М. Маклюэн. – К. : Ника-Центр, 2004. – 432 с.
12. Мантагов В.В., Мантагова Л.В. Глобализация, диалог цивилизаций и устойчивое развитие // Альтернативы глобализации: человеческий и научно-технический потенциал России. Доклады и выступления участников Международной научной конференции 21-23 июня 2002 года. – М., 2002. – Т.1 – С. 162-164.
13. Мирное государство как будущее международного сообщества: монография. – М.: Проспект, 2013. – 248 с.

14. Обухов К.Н. Сеть как социальная структура: модель сетевой коммуникации в теории М. Кастельса / К.Н. Обухов // Вестник Удмуртского университета. – Ижевск: УГУ, 2008. – Выпуск 1. – С. 107-110.
15. Письменный І. Суспільні атрактори як основа формування синергетичного потенціалу публічного управління // Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnistvo/2010/2010_04\(7\)/10pivppu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnistvo/2010/2010_04(7)/10pivppu.pdf)
16. Словник системного аналізу в державному управлінні / Ю. П. Сурмін, Л. Г. Штика, В. Д. Бакуменко. Л. М. Гогіна. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 148 с.
17. Теория управления, социально-технологический подход : энцикл. Словар / под ред. В. Н. Иванова. В. И. Патрушева ; Акад. наук соц. технологий и мест, самоуправления. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Муницип. мир. 2004. – 672 с.
18. Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории. – М.: Прогресс-Ювента, 1995. – 480 с.
19. Шепелєв М.А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку: Монографія. – К.: Вид-во «Генеза», 2004. – 512 с.
20. Lewis B. The West and the Middle East // Foreign affairs. – N.Y., 1997. – Vol. 76. –№1.
21. Simai M. Globalization. A Source of Intense Competition, Conflicts and Opportunities at the End of XX Century. A Paper Presented to the Roundtable Conference «The Global Economy: A Challenge to National Economies». – Boston, 1997, December.

Abstract: *the article deals with the influence of the modern market, as a powerful social attractor, on the formation of network society which changes its cellular structure to the network one and actually moves national states to the wayside of social being, intensively forming a completely new lifestyle of the planetary human-being – Global society and specific governing bodies of evolutionary development: World government and World state.*

In the course of analysis of different approaches to the nature of social attractors the author supports I. Pysmennyi's view of specific features of socio-political systems attractors, which include the system of public management. It is stated that attractors: 1) are the aim of this system's evolution; 2) simultaneously define, describe and represent potential states of the system; 3) are the examples of system regulation; 4) are multicomponent; 5) their key elements are ideas and order parameters. It is noted that the formation of current world system, caused by the construction of planetary dualism, has led to the transition from politics-centered model of "world-empire" to economy-centered model of "world-economy".

Three conditions of the formation of world system are highlighted: 1) world system has ancient roots and historical centers of development; 2) transition from the politics-centered model of "world-empire" to economy-centered model of "world-economy" requires a more strict management on the part of those responsible for the organizational effect, as in this case economic calculation and economic efficiency prevail, but not political expediency while the jurisdiction of

some national states does not spread on modern regionalized models of human existence; 3) based on these contradictions Atlanticism, Eurasianism, mondialism and neomondialism appeared and started functioning as ideologies of planetary management.

The essence of structural change is that the currently existing cellular structure of world order evolves in the network one and thus creates a principally new structure of the planetary world with new attributive features, which exteriorizes in network society. This transition results in new forms of sociality: Global society, World state and World government.

Key words: *synergetics, mondialism, attractor, economy, market, network society, network, globalization, structure, Global society, World government, World state.*

Анотація: у статті розглянуто вплив сучасного ринку як потужного суспільного атрактора на становлення мережевого суспільства, що змінює осередкову структуру на мережеву і фактично відтісняє національні держави на другий план соціального буття, інтенсивно формуючи якісно нове середовище життєдіяльності планетарної людини – Світове суспільство і специфічні органи управління еволюційним розвитком: Світовий уряд і Світову державу.

У ході аналізу різних підходів до сутності соціальних атракторів підтримана позиція І. Письменного щодо специфічних рис атракторів соціально-політичних систем, до яких зараховано і систему публічного управління. Зазначено, що атрактори: 1) є метою еволюції цієї системи; 2) одночасно визначають, описують і втілюють потенційні стани цієї системи; 3) є зразками впорядкування системи; 4) є багатокомпонентними за складом; 5) ключовими їх елементами є ідеї та параметри порядку. Зазначено, що формування сучасної світової системи, спричинене конституюванням планетарного дуалізму, викликало перехід від політикоцентричної моделі «світу-імперії» до економоцентричної моделі «світу-економіки».

Підкреслено три обставини формування світосистеми: 1) світова система має давнє коріння і свої історично обумовлені центри розвитку, які завдяки образу життя і ментальності корінного населення, його звичаям і традиціям здійснювали методами стихійного управління соціальним розвитком територій; 2) перехід від політикоцентричної моделі «світу-імперії» до економоцентричної моделі «світу-економіки» вимагає більш жорсткого управління з боку носіїв організаційного впливу, оскільки тут привалює вже економічний розрахунок і економічна ефективність, а не політична доцільність, водночас юрисдикція окремих національних держав не розповсюджується на сучасні регіоналізовані моделі буття людини; 3) на основі цих суперечностей виник і почав функціонувати як ідеологія планетарного управління атлантизм, євразійство, мондіалізм і неомондіалізм.

Зазначено, що структурна зміна полягає у тому, що нині існуюча осередкова структура світоустрою еволюціонує у мережеву і тому створює принципово нову конструкцію планетарного світу з якісно іншими атрибутивними властивостями, що назовні виглядає як мережеве суспільство. У результаті такого переходу з'являються нові форми соціальності: Світове суспільство, Світова держава і Світовий уряд.

Ключові слова: синергетика, мондіалізм, аттрактор, економіка, ринок, мережеве суспільство, мережа, глобалізація, структура, Світове суспільство, Світовий уряд, Світова держава.

Аннотация: в статье рассмотрено влияние современного рынка как мощного общественного аттрактора на становление сетевого общества, которое изменяет ячеистую структуру на сетевую и фактически оттесняет национальные государства на второй план социального бытия, интенсивно формирующий качественно новую среду существования планетарного человека – Мировое общество и специфические органы управления эволюционным развитием: Мировое правительство и Мировое государство.

Ключевые слова: синергетика, мондиализм, аттрактор, экономика, рынок, сетевое общество, сеть, глобализация, структура, Мировое общество, Мировое правительство, Мировое государство.

Abstract: the article deals with the influence of the modern market, as a powerful social attractor, on the formation of network society which changes its cellular structure to the network one and actually moves national states to the wayside of social being, intensively forming a completely new lifestyle of the planetary human-being – Global society and specific governing bodies of evolutionary development: World government and World state.

In the course of analysis of different approaches to the nature of social attractors the author supports I. Pysmennyi's view of specific features of socio-political systems attractors, which include the system of public management. It is stated that attractors: 1) are the aim of this system's evolution; 2) simultaneously define, describe and represent potential states of the system; 3) are the examples of system regulation; 4) are multicomponent; 5) their key elements are ideas and order parameters. It is noted that the formation of current world system, caused by the construction of planetary dualism, has led to the transition from politics-centered model of "world-empire" to economy-centered model of "world-economy".

Three conditions of the formation of world system are highlighted: 1) world system has ancient roots and historical centers of development; 2) transition from the politics-centered model of "world-empire" to economy-centered model of "world-economy" requires a more strict management on the part of those responsible for the organizational effect, as in this case economic calculation and

economic efficiency prevail, but not political expediency while the jurisdiction of some national states does not spread on modern regionalized models of human existence; 3) based on these contradictions Atlanticism, Eurasianism, mondialism and neomondialism appeared and started functioning as ideologies of planetary management.

The essence of structural change is that the currently existing cellular structure of world order evolves in the network one and thus creates a principally new structure of the planetary world with new attributive features, which exteriorizes in network society. This transition results in new forms of sociality: Global society, World state and World government.

Key words: *synergetics, mondialism, attractor, economy, market, network society, network, globalization, structure, Global society, World government, World state.*